

rare en uppgift in via. Det är en anledning till att bönen och pneumatologin ges en framskjuten plats i hennes teologi; i bönen kan människan bli berörd av den helige ande som motverkar idolatri och konstituerar människan på nytt. Att känna Gud handlar, i Coakleys apofatiska teologi, snarare om att bli känd av Gud och därigenom förändras.

För den som är bekant med Sarah Coakleys teologi sedan tidigare känns flera av tankegångarna igen. Bortsett från några brister när det gäller fältarbetet har Coakley med *God, Sexuality and the Self* lyckats peka ut vägen framåt för den teologi som hon är i stånd att formulera i ett mer omfattande och kommande teologiskt arbete.

Daniel Enstedt
FD, Göteborg

Gunnar Sundin, *Läs Bibeln med påskglasögon! Två studier kring en bibelsyn som utgår från tesen TRONS TEMPUS ÄR PRESENS*. Visby: Nomen Förlag, 2012. 121 sid.

Kristna har i alla tider betraktat Bibeln som Guds ord, d.v.s. som normerande i någon mening i nuet, som Guds tilltal till den enskilda människan. Hur kan denna bekännelse förenas med vad vi vet om Bibelns beskaffenhet och hur ska Bibeln som helhet tolkas och förstås? Dessa frågor bildar stommen i allt vad bibelsyn heter.

Bibelsyn omfattar en rad problemområden: omfattning (kanonfrågan, textkritiken), tillkomst (isagogiska frågor, frågor om inspiration och uppenbarelse), tolkning (hermeneutiska och textteoretiska frågor), innehåll (centrum, bibelteologi, genrer), giltighet (områden, kriterier, rangordning av böcker) och roll (ensam norm, biroll, argument för lära och liv, Guds tilltal som skapar tro och frälser). Gunnar Sundin rör vid flera av dessa frågor när han med sig själv som exempel går igenom vad som hänt på bibelsynsområdet från 1950-talet och framåt med en del historiska återspeglningar.

Boken består av två delar, en mer teoretisk del som tar upp historiska och filosofiska frågor och en mer praktisk del med reflektioner kring bibelbruket i predikan, själavården och den enskilda bibelläsningen. I den första delen beskrivs några kulturella, psykologiska och vetenskapshistoriska förändringar som får följd för en bibelsyn. Upplysningen med dess framstegsoptimism, positivism och individualism har fått ge vika för ett mer mångsidigt tänkande om människan och världen. Den gängse sekulariseringsteorin visar sig inte heller vara en universell företeelse.

För att bättre förstå individens upplevelser av sig själv och omvärlden tar Sundin hjälp av en psykologisk modell där individens medvetande rör sig mellan en yttre existensvärld och en inre existensvärld. De två världarna överlappar varandra en del och i detta

gränsområde finns leken, fantasin, konsten, musiken, litteraturen, dansen, teorierna, symbolerna och religionen. Samspelet här mellan det yttre och det inre är livsviktigt för människan. En annan dubbelhet i vårt tänkande illustreras av en rad motsatspar, å ena sidan undran – varför – orsak och verkan – grekiskt tänkande – förklara världen – naturvetenskaper, osv, å andra sidan förundran – vartill – mål och mening – semitiskt tänkande – förstå världen – humanvetenskaper, osv. Det första ledet präglas av matematikens språk och resulterar i en mosaikkarta av den s.k. verkligheten, det andra ledet av de stora berättelsernas språk och ger ett fågelperspektiv på mänsklig tillvaro. Dessa synsätt påverkar bl. a. historisk forskning och därmed bibelforskningen.

Med olika argument visar Sundin att historisk forskning inte är så tillförlitlig. Historia och fiktion vävs alltid ihop. Inom bibelforskning finns två huvudlinjer, den ena konservativ som inte tvivlar på det som utsägs i texterna, den andra kritisk som ifrågasätter det som står där. Den första kan leda till olika former av fundamentalism, den andra kan lämna efter sig en mycket reducerad bild av det historiska skeendet. Dock. ”De kritiska bibelforskarna liknar de konservativa i den meningen att de koncentrerar allt sitt intresse på den historiske Jesus”. Och den historiska fixeringen befrämjar inte ett fruktbart bruk av Bibeln.

Detta sista är en viktig punkt i den andra delen. Sundin har dessförinnan hänvisat till bl.a. Kuhn, Berger och Luckmann, Wittgenstein, Ricœur och Kristenson Uggla för att teckna ett nytt filosofiskt landskap. Vi måste idag nöja oss med att anta sannolikheter och avstå från att hävda absoluta sanningar. Det gäller också Bibeln. Risksamhället har alltmer ersatt kunskapssamhället. Vi har att utprova olika sätt att leva med riskerna, att våga leva med osäkerhet, att öva oss i tillit. I denna osäkra värld kan bibeltexter förmedla en hoppets livshållning, trots allt. En fruktbar bibelläsning måste därför vara framåtriktad och inte fixerad vid det historiska.

I detta läge blir påskdagens händelser, en uppstånd och i nuet levande Herre, en nyckel till all bibel-tolkning. ”Bekännelse och tillbedjan inför Den Uppståndne Herren”. Mycket i Nya testamentet är ”kristologi och tillbedjan ... draperad i historiska kläder” (s.82). Den andra delen är en vältalig plädering för en sådan ståndpunkt med många välformade meningar som säkert har sina källor i många år av undervisning i gudstjänst och själavård. ”Vår krampaktiga strävan att historiskt kunna förklara sammanhang räcker inte till för en djupare förståelse av innebörden. Det är först genom insikter om, vad detta att Herren lever betyder för mig, för andra, för världen, som Kristustron får sin kraft” (s. 73). I detta läge blir det nästan ett antingen – eller mellan textanalys och tillägnet av textens budskap, mellan ”hjärnans eller hjärtats bibelläsning” (s.92).

Sundins receptiva resa från teologistudierna på 50-talet fram till nuet säger oss en hel del om vad som hänt under denna tid i Sverige och hjälper oss att på nytt tänka igenom vad bibelsyn är för något. Hans helhetsmodell med ett centrum som genomsyrar allt påminner mig mest om ett lutherskt sätt att tänka, men medan lag – evangelium, synd – nåd (Golgata) dominerar i lutherska kretsar förskjuter Sundin på ett hälsosamt sätt centrum mot död – liv och påskdagens händelser. På den punkten liknar han Lukas sätt att berätta om Jesus.

Eftersom Sundin står i en levande dialog med sin samtid inom många kunskapsområden förvånar det mig att han inte tycks ha mött senare tids exegetik som så kraftigt betonar en litterär, narrativ analys. Inte heller spelar språkteoretiska resonemang någon större roll i hans reflektioner. Austins talaktsteori har till exempel haft stor betydelse för flera evangelikala teologer som arbetat med bibelsynsfrågor. Inom språkforskningen har också den pragmatiska dimensionen numera en mycket stor plats med dess betoning av kommunikation och effekt hos mottagaren. Förståelseprocessen hos Sundin består av information – kunskap – insikt – personlig mognad – förståelse (s. 82). Förstå lika med göra, viktigt inte minst för dagens ungdomar, lyser i stort med sin frånvaro. Dessa noteringar skulle mycket väl kunna förstärka Sundins position i bibelsynsdebatten.

Birger Olsson
Professor emeritus, Lund

Veronica Johansson, *Stimulating the Brain: Ethical Perspectives on Deep Brain Stimulation and Nano Scaled Brain Machine Interfaces*. Lund: Lund Universitet, 2013. 166 sid.

Kan man behandla svår depression genom att skicka ström genom elektroder som opererats in i hjärnan? Ja, man börjar faktiskt kunna göra det. Tekniken kallas ”Deep Brain Stimulation” (DBS) och är ett slags ”pacemaker för hjärnan”. Etiska perspektiv på denna nya teknik undersöks och diskuteras i en ny doktorsavhandling från Centrum för teologi och religionsvetenskap vid Lunds universitet. Avhandlingen har titeln *Stimulating the Brain: Ethical Perspectives on Deep Brain Stimulation and Nano Scaled Brain Machine Interfaces* och är skriven av Veronica Johansson.

Avhandlingen är unik på flera sätt. Först det första har mycket lite tidigare skrivits om etiken rörande denna specifika teknik, även om ”neuroetiken” och ”nanoetiken” som sådana är stora och växande fält. Fokus sätts alltså på en viktig, ny medicinsk teknik. För det andra är avhandlingen något så ovanligt i teologiska sammanhang som en sammanläggningsavhandling, måhända den första i sitt slag vid Lunds universitet (dylika avhandlingar är dock regel inom

medicin, naturvetenskap och teknik). Den består av fyra artiklar samt en ”kappa” där bakgrunden till projektet ges, syfte och metod klargörs, och resultaten sammanfattas. För det tredje har Johanssons etikforskning bedrivits i mycket nära kontakt med de medicinska forskarna, vilket är ovanligt. Några av dessa är också medförfattare till tre av artiklarna. Johansson är dock ”försteförfattare” och har huvudansvaret för innehållet.

Johanssons doktorandprojekt i etik har utgjort en integrerad del av forskningen vid forskningscentret Neuronano Research Center, som startades vid Lunds universitet 2006. Det gemensamma målet för forskningsprojekten vid centret är att utveckla en ny generation av Brain Machine Interfaces (BMI) d.v.s. direkta samspel mellan elektronik och det centrala nervsystemet. Huvudsyftet med Johanssons etikprojekt har varit att diskutera etiska utmaningar som forskningen vid centret ställs inför. Forskningsfrågorna har kommit att klargöras efterhand som projektet fortskridit.

Man ser tydligt denna utveckling i artiklarna. Den första artikeln handlar om BMI i allmänhet, medan de senare handlar om en specifik teknik, nämligen DBS. Och även när det gäller denna specifika teknik sker en förskjutning. Artikel nummer två handlar mer allmänt om etiska perspektiv på denna teknik, medan artikel tre behandlar ett specifikt etiskt problem, nämligen frågan om autenticitet i ljuset av de personlighetsförändringar som tekniken kan ge upphov till (en patient beskriver det som att hon upplever ”en tredje version av mig själv” det vill säga det friska jaget, det sjuka jaget samt jaget efter behandlingen). Den fjärde artikeln fokuserar på framtiden och de etiska frågor som vi har att ta ställning till när tekniken utvecklas vidare.

På ett allmänt plan kan avhandlingens metod beskrivas som ”inbäddad etik” (”embedded ethics”) det vill säga etikforskning som bedrivs i mycket nära kontakt med de medicinska forskarna. Johansson är medveten om de risker ett så nära samarbete kan medföra, nämligen brist på kritisk distans. Hon betonar dock att hon inte är ute efter att föreslå riktlinjer för vad som är rätt och fel, utan snarare att identifiera olika slags etiska frågor som den nya tekniken väcker och då är denna metod outhärlig.

Avhandlingen har flera starka sidor. Den är välskriven och visar på god förtrogenhet med vetenskapliga aspekter. Det är också positivt att Johansson är öppen med sin egen utveckling under skrivprocessen det vill säga att arbetet successivt har lett till vissa förskjutningar av fokus. Dessa förskjutningar av fokus har medfört skillnader i artiklarnas innehåll som förefaller välmotiverade. Närheten till de medicinska forskarna har också troligen bidragit till att hon fått upp ögonen för etiska aspekter som annars kanske varit svåra att upptäcka, särskilt den i avhandlingen centrala frågan om autenticitet.